

RS AU § 13   Remissyttrande. Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65)

Ärendenummer: RS 2024/2269

Arbetsutskottets beslut

- Informationen tas emot.

Sammanfattning

Försvarsdepartementet har remitterat betänkandet Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65), där Region Gotland är en av remissinstanserna. Betänkandet föreslår en ny lag: lagen om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap (LKRB).

Det nya lagförslaget föreslås ersätta nuvarande lag: lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH). Den nya lagen (LKRB) föreslås träda i kraft den 1 januari 2027.

På grund av utredningens omfattning och hög arbetsbelastning internt, pågår arbete med remissyttrandet. Inför arbetsutskottets sammanträde presenteras föreliggande tjänsteskrivelse med beskrivning av utredningens lagförslag samt en övergripande bedömning. På arbetsutskottets sammanträde ges en muntlig föredragning om bedömningen av utredningens lagförslag. Därefter tas ett färdigt yttrande fram till regionstyrelsens sammanträde den 29 januari.

Utredningens uppdrag har varit att analysera vilket grundläggande ansvar och vilka huvudsakliga uppgifter som kommuner och regioner bör ha i fråga om förberedelser för och verksamhet under fredstida kriser och höjd beredskap. En annan del av utredningens uppdrag har bestått i att analysera ändamålsenligheten och effektiviteten i statens ordning för styrning, uppföljning och finansiering av kommuners och regioners förberedande uppgifter inför fredstida kriser och höjd beredskap.

Utredningen föreslår framförallt nya krav avseende mycket omfattande och svårartade fredstida kriser (så kallad kvalificerade fredstida krissituationer) och höjd beredskap. De nya uppgifterna innebär en avsevärd ambitionsökning. Lagförslaget är mer utförlig i styrningshänseende, både vad gäller kommuner och regioners interna styrning av beredskapsarbetet liksom den statliga styrningen av kommuners och regioners beredskapsarbete.

Utredningen föreslår bland annat:

- Preciserade generella verksamhetskrav såsom att upprätthålla grundläggande verksamhetsförmåga (t.ex. förmåga att försörja vissa samhällsviktiga verksamheter med vatten, el, värme och drivmedel samt reservdelar och reparationsutrustning), krav på särskilda arbetsformer, krigsorganisation samt informationsskyldighet gentemot allmänheten.
- Vissa särskilda verksamhetskrav avseende särskilda samlingsplatser (t.ex. trygghetspunkter), hjälp vid användning av skyddsrum eller andra skyddade utrymmen, samt verkställighet av utrymning och inkvartering.
- Ny form för statlig ersättning. Generella statsbidrag och eventuellt riktade statsbidrag ersätter nuvarande överenskommelser mellan stat och SKR.
- Statlig finansiering ges enbart till beredskapsarbete för kvalificerade fredstida krissituationer och civilt försvar. Kommuner och regioners planering och förberedande arbete gällande fredstida krissituationer (som ej är kvalificerade) ska framöver bekostas själva av kommuner och regioner.
- Ökad tillsyn av länsstyrelsen (den stödjande rollen kvarstår).

Regionstyrelseförvaltningen bedömer att utredningen är väl genomförd med en gedigen analys, och att de ökade krav som föreslås är nödvändiga för att möta rådande säkerhetshot och fredstida hot. Stort ansvar läggs på kommuner och regioner för en ökad civil försvarsförmåga.

Regionstyrelseförvaltningen gör dock bedömningen att finansieringen som föreslås inte motsvarar de utökade kraven och ansvaret som föreslås läggas på kommuner och regioner. Gotlands isolerade ö-läge innebär särskilda sårbarheter som är kostnadsdrivande. Gotlands ö-läge påverkar även förutsättningarna till att samverka och skapa kostnadseffektiva lösningar med andra kommuner och regioner under störda förhållanden.

Bedömning

Bedömningen bygger på synpunkter från beredskaps- och säkerhetsavdelningen inom regionstyrelseförvaltningen och från övriga förvaltningar via det koncerngemensamma beredskapsnätverket. Inom detta nätverk ingår även regionstyrelseförvaltningens avdelningar för Måltid, Digitalisering och Kultur och Fritid. Nedan återfinns ett urval av inspel till remissyttrandet. Ytterligare inspel presenteras muntligt vid arbetsutskottets möte, inklusive bidrag från andra avdelningar och funktioner som inte haft möjlighet att inkomma med skriftliga synpunkter till denna tjänsteskrivelse.

Finansiering och konsekvensanalys

Den av utredningen föreslagna finansieringen, som krävs vid införandet av den nya lagen, anses inte vara tillräcklig i förhållande till de utökade krav och det ökade ansvar som läggs på kommuner och regioner. Detta gäller både den långsiktiga förmågehöjningen och uppbyggnadsperioden på fem år, som nämns i utredningen för vissa verksamhetsområden (måltidsverksamhet).

Flera ekonomiska konsekvenser för kommuner och regioner saknas i den konsekvensanalys som presenteras. Engångskostnader som nämns i analysen kommer, efter genomförande, att bli löpande kostnader, exempelvis förvaltning och underhåll. Dessutom saknas beräkningar av andra ökade löpande kostnader.

Gotlands geografiska läge som ö medför särskilda sårbarheter och kostnader, samtidigt som förutsättningarna för samverkan med andra kommuner och regioner är mycket begränsade under störda förhållanden.

Avskaffandet av statlig ersättning för uppgifter kopplade till fredstida krissituationer kommer att påverka kommunernas och regionernas beredskapsarbete och förmågehöjning negativt.

Definition av "kvalificerad fredstida krissituation"

Det finns behov av en tydligare definition av begreppet "*kvalificerad fredstida krissituation*" för att tydliggöra hur begreppet relaterar fredstida krissituationer och andra liknande termer.

Särskilda verksamhetskrav

Utredningens förslag att alla kommuner ska omfattas av samtliga särskilda verksamhetskrav bör förtydligas utifrån lokala förhållanden, strategisk betydelse eller särskild utsatthet. Förslaget att ta fram en modell för bedömning av strategisk betydelse och utsatthet välkomnas, men denna modell bör också ligga till grund för författningsförslagen. Exempelvis bör krav på inkvartering av personer endast gälla kommuner som bedöms bli mottagarkommuner, inte utrymningskommuner. På så sätt uppnås en snabbare förmågehöjning och en mer kostnadseffektiv användning av skattemedel. Det blir även konsekvent med utredningens förslag om likvärdig och ändamålsenlig förmåga. Tidigare flyktmottagande har påvisat att det inte är ändamålsenligt med inkvartering på Gotland utifrån det insulära läget. Initial och kortvarig förmåga avseende omhändertagande bedöms finnas i andra krav.

Vidare föreslås att begreppet "*särskilda samlingsplatser*" ersätts med "*trygghetspunkter*", som är ett etablerat begrepp. Trygghetspunkter används av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och är välkänt bland allmänheten.

Generella verksamhetskrav

Utredningens prioritering av skyddsvärdet "*liv och hälsa*" stöds. Denna prioritering harmonierar med kommuners och regioners grunduppdrag och underlättar planeringen för en snabb förmågehöjning.

I författningsförslaget saknas utredningens bedömning om uthållighetskrav i cirka två veckor för grundläggande verksamhetsförmåga. Då detta krav har lyfts fram av utredningen och fått stor uppmärksamhet behöver detta tydliggöras. Liknande gäller för måltidsverksamhet. I utredningens bedömning

lyfts måltidsverksamhet men saknas i författningsförslag och författningskommentarerna.

Flera kommuner och regioner har säsongvariationer i hur många som vistas i kommunen respektive regionen. Säsongvariationer leder till utmaningar avseende krav på verksamhetsförmåga. Flera parametrar i finansieringen behöver därför beaktas än kommunens respektive regionens storlek (invånarantal). Gotlands ö-läge och utsatthet bör särskilt beaktas i detta avseende.

Kollektivtrafik i ett insulärt perspektiv
Gotlands ö-läge med avsaknad av broförbindelse leder till att transportmöjligheterna ser annorlunda ut än på fastlandet. Till skillnad från fastlandet har Gotland ingen närliggande kommun som kan nås med kollektivtrafik. Invånare är i huvudsak hänvisade till färjetrafik, som fungerar som en förlängning av landsvägen. Därav bör det förtydligas att vid omfattande eller extrema bristsituationer under kvalificerade fredstida krissituationer eller höjd beredskap berörs även Gotlands hamninfrastruktur (Visby hamn drivs i förvaltningsform av Region Gotland).

Ärendets behandling under mötet

Ärendet föredras av Lars-Göran Uddholm, räddningschef, regionstyrelseförvaltningen.

Ordförande ställer proposition på regionstyrelseförvaltningens förslag och finner att det bifalls.

Beslutsunderlag

Remiss. Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65) Försvarsdepartementet, inkom 2024-11-04
Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2024-12-19